

Ժ.01.02 – ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայ հասարակաց-քաղաքական կյանքի հանգուցային իրադարձությունները 1910-ական թվականներին և նրանց ազդեցությունը գրականության վրա: Գրական ուղղությունների, հոսանքների ու ոճերի բազմազանությունը: Գրականության գալիքի, զարգացման հեռանկարների խնդիրը արևմտահայ և արևելահայ իրականության մեջ: Գրականության զարգացման ուղիների որոնման փորձերը և զեղազիտական ծրագրերը: Հայ դեմոկրատ գրողների ստեղծագործությունը 1900-10-ական թթ.: Հեղափոխական և սոցիալական շարժումները և նրանց արձագանքը գրականության մեջ: Պրոլետարական գրական հոսանքը /Բ. Հակոբյան, Շ. Կուրդիյան, Մ. Արազի և ուրիշներ/: Հայ նորագույն գրականության սկզբնավորումը:

Հայ նորագույն գրականության զարգացման առանձնահատկությունները: Նրա երկնյուղ՝ խորհրդահայ /Պայաստանյան/ և սփյուռքահայ բաժանումը: Ավանդների շարունակությունը և նոր որակը:

Եղիշե Չարենցի /1897-1937/ կյանքի գլխավոր դեպքերը և դրանց արձագանքը նրա ստեղծագործության մեջ: Բանաստեղծական առաջին շարքերը /«Երեք երգ», «Տեսիլածամեր», «Հրո երկիր», «Լիրիկական բալլադներ»/: Չարենցը և սինվոլիզմը: Հայրենիքի ու ազգային ճակատագրի թեման Չարենցի 10-ական թթ. պոեմներում: Ազգային երազն ու իդեալները «Կապուտայա հայրենիքում»: Երազների փուլզույնն ու հիասթափությունը /«Դանթեսական», «Վահագն», «Աթիլա», «Հարդագրի ճամփորդները», «Տաղ անձնական» և այլն/: Նոր ուղիների որոնումները հեղափոխական պոեմներում /«Սոնա», «Ամբոխները խելագարված»/: Ազգային ճակատագրի զուգորդումը հեղափոխական շարժման հեռանկարների հետ /«Ողջակիզվող կրակ» շարքը/: Չարենցի ստեղծագործությունը 1920-22թթ.: Ռադիկալիզմը: Երկրի ճակատագրի ու անհատի զոհաբերության հարցը «Մահվան տեսիլ» բանաստեղծության մեջ: «Տաղարան» շարքը: Կառուցվածքը, դասական պոետիկայի օգտագործման անիրաժեշտությունը: Անհատի հոգեկան աշխարհի արտացոլումները: Հայրենասիրության բարձրագույն արտացոլումը /«Ես իմ անուշ հայաստանի»/: Ստեղծագործական «ծախ» մոլորությունները որոնման ճանապարհին, դասական ավանդների ժխտում, ֆուտուրիստական հրապուրանքներ:

«Երեքի դեկլարացիան», «Երկու աշխարհի սահմանագծում», «Չորրորդ աստիճանի հոտենոտը» և այլ հոդվածները, «Ռոմանս անսեր», «Կապկազ թանաշա» երկերը, «Պոեզիոզումնա», «Կոմալմանախ» ժողովածուները: Հայացք մոտիկ անցյալին: «Երկիր Նաիրի» վեպը, նրա երկվան բնույթը, երգիծանքի ու ողբերգության քաղաքական ու գաղափարական հիմքերը: Չարենցի արտասահմանյան ուղևորությունը /1924-25/ և շրջադարձը գրական հայացքներում: Վերադարձ դեպի դասական ավանդները և ազգային թեմատիկան: «Խմբապետ Շավարշը» պոեմը: Արտացոլվող ժամանակաշրջանի վերագնահատությունը: Ողբերգականը, հերոսականը և երգիծականը պոեմում: «Էպիքական լուսաբաց» /1930/ ժողովածուի ստեղծագործական, ծրագրային, գեղագիտական դրույթները: Անհատի հոգևոր հարստության արտացոլման պահանջը: Դասական ավանդների արժեքավորումը: Էպիկական արվեստի տեսությունը:

«Գիրք ճանապարհի» /1934/ ժողովածուն: Գաղափարական հիմնահարցերը և գրքի կառուցվածքը: Ժամանակային երեք չափումները և դրանց բովանդակային, իմաստային նշանակությունը: Հայրենիքի ու ժողովրդի անցյալը վերահիմաստավորող պոեմները /«Պատմության քառուղիներով», «Սասունցի Դավիթ», «Մահվան տեսիլ»/: Ժանրային ու բանաստեղծական նորությունները /«Տաղեր և խորհուրդներ» շարքը/, հայրենի և օտար դասական ավանդների խաչաձևումն ու հարստացումը /«Արվեստ քերթության»/: Ստեղծագործության վերջին շրջանը /1934-1937/ «Անտիպ և չհավաքված երկեր», «Անհայտ էջեր»/: Ողբերգության խորացումը, հոգեկան տվյալանքները, երազներն ու տեսիլները:

Դերենիկ Դեմիրճյանի /1877-1956/ կյանքը և գրական գործունեությունը: Բանաստեղծական որոնումները, պոեմները /«Լենկեփմուր», «Արբի աղջիկը», «Ոչ այս աշխարհի», «Կյանքի տեսիլը»/: 1910-ական թթ. ստեղծագործությունը: Արվեստի դերի ըմբռնումը /«Չուբակ և սրինգ»/: Պատմվածքները /«Ավելորդը», «Տերտերը», «Ստանոբուր», «Սեփականություն», «Խանութպանը»/: Դրամատուրգիական որոնումները 10-ական թթ. /«Վասակ», «Դատաստան»/: Մարդկանց հոգեբանության և վարքագծի փոփոխությունների արտացոլումը 20-ական թթ. պատմվածքներում /«Մերկե», «Սաթոն», «Կրասնարմեյցը», «Կայարանի Ակոբը», «Հողը»/: «Քաջ Նազար» կատակերգությունը: Ժողովրդական հիմքը, գրական ավանդները, Դեմիրճյանի բերած նորությունը: Նազարականության էությունը, Նազարի կերպա-

րի նորովի մեկնաբանությունը: Ստեղծագործությունը 30-ական թվականներին: Խորհրդային կյանքի արատավոր կողմերի բացահայտումն ու սրամիտ երգիծումը «Նապոլեոն Կորկոտյան» պիեսում: «Երկիր հայրենի» դրամայի հայրենասիրական ոգին: Ազատության և անկախության գաղափարը: Պիեսի ներքին ուղղվածությունը անհատի պաշտամունքի դեմ: «Գիրք ծաղկանց» պատմվածքի գեղարվեստական աշխարհը, բանաստեղծական, փիլիսոփայական ոճը: Անհատի ու պահպանողական միջավայրի բախումը: Խորհրդանշական գրքի ճանապարհը: Հայ մարդու մտորումները հացի և բանի խորհուրդների շուրջ: Հայ ժողովրդի գոյի փիլիսոփայությունն ու նրա անցյալի ոգեղեն ընկալումը: «Վարդանանք» /1944/ վեպի ստեղծագործական պատմությունը: Վեպի արտաքին և ներքին կոնֆլիկտները: Ազատության, անկախության, հայրենասիրության տարերքը և հերոսների հեղինակային Օարժեքավորումն այս տեսանկյունից: Ավարայրի խորհուրդը: Միասնական ու տևական մաքառումը իբրև հայոց պատմական ճանապարհի փիլիսոփայություն: Վեպի արդիականությունը:

Ստեփան Զորյանի /1889-1967/ կյանքը և ստեղծագործական ուղու գլխավոր հանգրվանները: Առաջին «Տխուր մարդիկ» /1918/ ժողովածուն: Խեղճ, աներազ, հոգեպես աղքատ, ավելորդ, փոքր, կյանքից մերժված մարդկանց կերպարները: Շահի, սեփականության կիրքը «Ցանկապատ» /1923/, «Խնձորի այգին» շարքերում: Հոգևոր ցանկապատ մարդկանց միջև: «Պատերազմ» /1925/ շարքի հակապատերազմական ուղղվածությունը: Նոր ժամանակների մարդկանց և կուսակցական գործիչների պատկերման փորձերը 20-ական թթ. /«Հեղկոմի նախագահը», «Գրադարանի աղջիկը»/: Հերոսների հոգևոր աղքատությամբ պայմանավորված գրական սխեմատիզմը: «Ամիրյանի ընտանիքը» վեպի դրամատիկական տարերքը, հայ կյանքի գաղափարական տատանումները: «Մի կյանքի պատմություն» վեպը որպես պատմական մի ժամանակահատվածի սոցիալական, հոգեբանական ու քաղաքական դիմանկար: Նրա տեղը ինքնակենսագրական վեպերի ու վիպակների /Մահարի, Թոթովենց, Եսայան/ շարքում: Զորյանի պատմական եռագրությունը /«Պապ թագավորը», «Հայոց բերդը», «Վարազդատ»/: Վեպերի պատմականությունը և արդիական հնչեղությունը:

Ալեսե Բակունցի /1899 - 1937/ կյանքի կարևոր դեպքերը, ստեղծագործական ճանապարհը: Վաղ պատկերներն ու ակնարկները: Բնաշխարհի և նրա մարդկանց

կյանքի խոր ճանաչում, կենսափորձի հարստացում: «Մթնածոր» /1927/ և «Սև ցելե-
րի սերմնացանը» /1933/ ժողովածուները որպես նորագույն արձակի նվաճումներ:
Բակունցյան պատուհի ինքնատիպությունը: Պատուհի կերպարային, բովանդակա-
յին շերտերը: Կյանքի ու արվեստի, գեղեցիկի ու հակագեղեցիկի հարաբերության
խնդիրը: Բակունցի գեղագիտական իղեալը: Մարդու, հողի, աշխատանքի ու բնու-
թյան դաշնությունը: Հայ հին գյուղաշխարհի կյանքի պատկերները. անցյալի լույսը
և ստվերները: Հերոսը և բնաշխարհը: Բնաշխարհիկ շերտը և հերոսի հոգեկան-
բարոյական կյանքը: Բնապաշտությունը: Կորուսյալ հայրենիքի հուշը /«Քեռի
Դավոն», «Լառ-Մարգար», «Ծիրանի փողը»/: Կորցրած հայրենիքի կերպարը և
հերոսի նորոգները: Վերադարձի և վերջին հույսի երազը: Հեղափոխության գաղա-
փարները և հայ գյուղացին /«Բրուտի տղան», «Վանդուց Բաղին», «Սև ցելերի
սերմնացանը»: Երգիծանքը /«Հովնաթան մարչ», «Կյորես»/: Երգիծանքի քաղա-
քական առանցքներն ու բարոյական ակունքները: Անավարտ վեպերը: Ժողովրդի
կյանքի տարեգրությունը /«Կարմրաքար»/: Մեծ անհատի կերպարը «Խաչատոր
Աբովյան» վեպում:

Գուրգեն Մահարու /1903-1969/ կյանքի ու ստեղծագործական ճանապարհի
ընթացքը: Մահարու պոեզիան 20-ական թթ. առաջին ժողովածուները, ջրանցքը՝
պոեմները: «Մրգահաս» ժողովածուն /1933/ և ժամանակի քննադատությունը: Հողի
և աշխատանքի թեման: Արձակը. առաջին պատմվածքները, ոճական ինքնատի-
պությունը, սրամիտ ու կենդանի լուծումները: «Մանկություն» /1929/, «Պատանե-
կություն» /1930/ և «Երիտասարդության սեմին» /1955/ վիպակների կառուցված-
քային, թեմատիկ ու գեղարվեստական միասնականությունը: «Այրվող այգես-
տաններ» վեպը: Մի քաղաքի օրերի ու բարբերի գեղարվեստական պատմությունը:
Մահարու գաղափարական վրիպումները՝ ազատագրական պայքարի գնահատ-
ման հարցում: Ստալինյան համակենտրոնացման ճամբարների պատկերը «Ծաղ-
կած փշալարեր» վիպակում /1988/ ու սիրիյան շարքի պատմվածքներում:

Հայ գրականությունը պատերազմի տարիներին /1941-45թթ./: Թեմատիկ-գաղա-
փարական վերակառուցում: Հրապարակախոսության, ակնարկի, քնարերգության
ու արձակի փոքր ձևերի աշխուժացումը իբրև հրատապ խնդիրներին անմիջապես
պատասխան տալու գլխավոր միջոցներ:

Հայ պատմավիպասանությունը պատերազմի տարիներին:

Գեղամ Սարյանի պատերազմի թեմայով բանաստեղծությունները, պոեմներն ու
բալլադները:

Նաիրի Զարյանի /1900-1969/ մանկությունն ու պատանեկությունը, որբանոցային
տարիները: Առաջին գրական փորձերը. թախիծը, դրա ակունքները: Եռանդուն
մասնակցությունը 20-ական թթ. գրական կյանքին: Ստեղծագործությունը 30-ական
թթ.: Գյուղի կոլեկտիվացման արտացոլումը «Ռուշանի քարափը» պոեմում և
«Հացավան» վեպում: Իրականն ու մտացածինը այդ երկերում: «Երկու հանճարեղ
գլուխ» բանաստեղծությունն իբրև ստեղծագործական երերուն ներքին վիճակի
արտահայտություն: 30-ական թթ. գրած մնայուն բանաստեղծական էջերը:

Ստեղծագործությունը պատերազմի տարիներին: Հայրենի հողի քաղցրության,
սրբության, պայքարի ու վրիժառության գաղափարները բանաստեղծություններում
ու պոեմներում /«Դու քաղցր ես, հող իմ հայրենի», «Մարտակոչ», «Ուղերձ իմ
ժողովրդին», «Ձայն հայրենական» և այլն/: Զարյանի խոսքի բարձր ներշնչանքը,
պաթոսը, համակող ուժը, վարակիչ հույզը: «Արա Գեղեցիկ» /1944/ դիցապատ-
մական ողբերգությունը: Ազգային ավանդության նորովի մշակումը և գաղափա-
րական արդիական շեշտադրությունը: Դրամաներն ու կատակերգությունները:
Խորհրդային իրականության արատավոր կողմերի քննադատությունը «Աղբյուրի
մոտ» և «Փորձադաշտ» կատակերգություններում:

Հովհաննես Շիրազի /1914-1984/ կյանքը և գրական գործունեությունը: Առաջին
գիրքը՝ «Գարնանամուտը» /1985/: Գարնան.սիրո, գեղեցկության, ջախելության
երգերը: Շիրազի բերած թարմությունն ու նորությունը: «Երգ Հայաստանի» /1940/
ժողովածուն: «Սիամանթո և Խջեզարե» ժողովրդական ավանդության մշակումը:
Պատկերավորման արվեստը: Պատերազմի շրջանի պոեզիան: «Բիբլիական»
պոեմը: Մարդու և բնության փոխհարաբերության խնդիրը: «Քնար Հայաստանի»
եռահատոր ժողովածուն: Սիրո, ընտանիքի, խաղաղության երգերը: Հայաստանը
Շիրազի պոեզիայում: «Հայոց դանթեականը» պոեմը: Մոր կերպարը «Հուշարձան
մայրիկիս» /1968/ ժողովածուում:

Սփյուռքի գրականությունը 1920-40-ական թթ.: Սփյուռքահայ գաղթօջախների
ընդհանուր բնութագիրը: Մշակույթը, մամուլը, կրթական գործը: Սփյուռքահայ
գրականության սկզբնավորման ժամանակի խնդիրը: Պոլսահայ գրականությունը
1918-22 թթ. իբրև արևմտահայ գրականության վեջին փուլ: Սփյուռքահայ

գրականության անվանման հարցը: Արմտահայ վերապրող գրողների գործունեությունը սփյուռքյան շրջանում /Տ.Կամսարական, Ռ.Ռրբերյան, Լ.Բաշայան, Վ. Մալեզյան, Ե.Օտյան, Վ.Թեքեյանի, Ջ.Եսայան/: Արշակ Չոպանյանի գրական ու հասարական գործունեությունը: Վերապրող գրողների /Վ.Թեքեյան, Գ. Օշական, Կ.Ջարյան և ուրիշներ/ նպաստը սփյուռքահայ գրականության ձևավորմանը և զարգացմանը:

Վահան Թեքեյանի /1878-1945/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Ստեղծագործության առաջին շրջանի համառոտ ուրվագիծը: «Հրաշալի հարություն» /1914/ և «Կեսգիշերեն մինչև արշալույս» /1919/ ժողովածուները: Գրական գործունեությունը սփյուռքյան շրջանում: Հասարակական-քաղաքական, մշակութային և լրագրական աշխատանքը սփյուռքահայ տարբեր գաղթօջախներում: Նոր շրջանի բանաստեղծական ժողովածուները /«Սեր», «Հայերգություն», «Տաղարան»/:

Հակոբ Օշականի /1883-1948/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Գրական գործունեության առաջին շրջանի համառոտ ուրվագիծը: Օշականի դերը մինչեղեռնյան տարիների և 1918-22թթ. պոլսահայ գրական կյանքում: Մշակութային, մանկավարժական, գրական և քննադատական գործունեության գլխավոր դրսևորումները սփյուռքյան շրջանում: Օշականն իբրև արևմտահայ գրականության պատմաբան: «Համապատկեր արևմտահայ գրականության» բազմահատորանոց աշխատության արժեքը: Բանասիրական հետազոտությունները: Քննադատը: Գեղարվեստական ժառանգությունը: Պատմվածքները /«Խոնճարիները» ժողովածուն/: Վիպասանը /«Մնացորդաց», «Ծակ-պտուկը» վեպերը, «Հարյուր մեկ տարվան» եռվեպը/:

Կոստան Ջարյանի /1885-1969/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Գրական մուտքը և գործունեության առաջին շրջանը: «Երեք երգեր» իտալերեն պոեմը և նրա հայերեն հրատարակությունը: «Օրերի պակ» ժողովածուն: Ջարյանի բանաստեղծությունների թեմատիկ և ոճական հատկանիշները: Մյուս բանաստեղծությունները: Ծավալուն քերթվածները: Պատմադիցաբանական նյութերը պոեզիայում: «Գիրք դյուցազներգությանց» հատորը: «Տատրագոմի հարսը» պոեմը: Հայկական գյուղի և հայոց պատմության նորագույն շրջանի արտացոլումը: Պոեմի գրական սկզբնաղբյուրը և վերամշակման սկզբունքները: Գլխավոր

կերպարները: Հոգեբանական և գաղափարական հարցադրումները: Պոեմի կառուցվածքը, արտահայտչական արվեստը և ոճը: Արձակը: Փիլիսոփայական արձակի հիմունքները նրա վիպական, տպավորապաշտ, ծրագրային գործերում: Վիպական գործերը: «Անցորդը և իր ճամբան» ու «Բանկոուպը և մամուլի ոսկորները» գրվածքների բովանդակությունը և արվեստը: «Նավը լեռան վրա» վեպը և նրա գրական ճակատագիրը: Վեպի երկու հրատարակությունները, վերամշակման սկզբունքները: 1918-21 թթ. Հայաստանի պատմության արտացոլումը: Վեպի կերպարները և գաղափարական խնդիրները:

Արևմտահայ բանաստեղծության, մասնավորապես **Վահան Թեքեյանի** ավանդները և Մերձավոր Արևելքի հայ բանաստեղծությունը /Վահե-Վահյան, Մուշեղ Իշխան, Ա. Ծառուկյան, Ժազ Հակոբյան, Գ. Աղոթյան, Ջ. Մելքոնյան/:

Ֆրանսահայ բանաստեղծությունը: Ազգային ոգու և հայ ու եվրոպական բանաստեղծական ավանդների դրսևորման յուրահատկությունները /Հարութ Կոստանդյան, Բյուզանդ Թովալյան, Նիկողոս Սարաֆյան/: Սարաֆյանի քնարերգության հատկանիշները: Բանաստեղծական գլխավոր ժողովածուները: Արձակ գործերը: «Վեմսենի անտառը» էսսեն: Պոլսահայ բանաստեղծությունը: Բանաստեղծական շարժման և մտածողության յուրահատկությունները պոլսահայ գաղթօջախում: Պոետական խոսքի թարմացման փորձերը պատերազմի և հետպատերազմյան շրջանում /Կ.ճանճիկյան, Ջ. Խրախունի, Ջահրատ, Ի. Սարդասլուն /:

Մուշեղ Իշխանի /1914-1990/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Քնարերգության գլխավոր հատկանիշները: Գրական մուտքը: Ազգային կեցության բանաստեղծականացումը «Տուներու երգը» և բանաստեղծական մյուս ժողովածուները /«Կրակ», «Կյանք և երազ», «Ողջուն քեզ, կյանք», «Տառապանք», «Արևամար»/: Թատերգությունը /«Կիլիկիո արքան», «Մեռնիլը որբան դժվար է»/: Արձակ ստեղծագործությունները և հուշագրական էջերը:

Սփյուռքահայ արձակի հիմնահարցերը: Գյուղագրությունը որպես կարոտի գրականություն: Հայրենի երկրի, կորուսյալ ծննդավայրի կարոտի մոտիվը իբրև սփյուռքահայ արձակի գլխավոր թեմաներից մեկը: /Համաստեղ, Վահե Հայկ, Բենիամին Նուրիկյան, Վազգեն Շուշանյան, Հակոբ Մեծուրի/:

Սփյուռքի կյանքի վերլուծությունը: Նահանջի թեմայի ընդգծումը Շ. Շահնուրի, Վ. Շուշանյանի, Գ. Ջարդարյանի, Ջ. Ռբունու, Վ. Հայկի և այլոց երկերում:

Համաստեղի /1895-1966/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Գրական մուտքը: «Գյուղը» և «Անձրև» ժողովածուները իբրև 1920-ական թթ. սփյուռքահայ արձակի վերելքի արտահատություններ: Համաստեղյան պատմվածքի գեղարվեստական հատկանիշները և մոտիվները: Վիպագրական փորձերը /«Սպիտակ ծիավորը», «Առաջին սեր»/: Բանաստեղծական գրվածքները /«Աղոթարան», «Այծետոմար»/: «Հայաստանի լեռներու սրնգահարը» դրաման:

Հակոբ Մնձուրու /1886-1978/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Մնձուրու գյուղագրության առանձնահատկությունները: Գլխավոր ժողովածուները /«Կապույտ լույս», «Արմտան», «Կռունկ, ուստի՞ կուգաս»/: Գյուղական կյանքի պատկերը պատմվածքներում: Պանդիտության մոտիվը: Գյուղական կենցաղի, ընտանիքի, սովորույթների արտացոլումը: Ազգագրական տվյալների գեղարվեստական նշանակությունը: Բնության պատկերը: Գեղագիտական ըմբռումները:

Շահան Շահնուրի /1903-1974/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Շահնուրի գրականության յուրահատկությունները: Գրական մուտքը: «Նահանջ առանց երգի» վեպն իբրև սփյուռքահայ վիպագրության նվաճում: Ֆրանսահայության կյանքի պատկերը: Նահանջի թեման և վեպի գաղափարաբանությունը: Սիրավեպը: Կառուցվածքային և ոճական հատկանիշները: «Հարալեզներուն դավաճանությունը» ժողովածուն իբրև հայոց «պատկերազարդ պատմության» լրում: Թեմայի գեղարվեստական մշակման յուրահատկությունները: Պոլսահայ կյանքի պատկերը: Հերոսների կյանքը օտարության մեջ: 1960-70-ական թթ. պատմվածքները: Խոհագրական, վեհուշային գրվածքները:

Վազգեն Շուշանյանի /1903-1941/ կյանքը և ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Շուշանյանի ստեղծագործության յուրահատուկ գծերը: Բանաստեղծական փորձերը: «Երկիր հիշատակաց» պոեմը: Արձակը: Ինքնակենսագրական սկզբունքը և քնարականությունը: Սիրային և հոգեբանական վեպերը: «Սիրո և արկածի տղաքը» իբրև նրա արձակի երախայրիք: Մյուս վեպերը: Գյուղագրության և «կարոտի գրականության» դրսևորման առանձնահատկությունները վեպերում /«Շերմակ Վարսենիկ», «Օրերը գեղեցիկ չեն»/: Խոհական-փիլիսոփայական արձակը /«Ամրան գիշերներ»/ օրագրերը:

Հայ նորագույն գրականության զարգացման շրջանները և առանձնահատկությունները հետպատերազմյան շրջանում /1945-1957, 1957-1985, 1985-2009/: 1957-1985թթ. որպես նոր փուլ: Անհատի պաշտամունքի քննադատությունը և «ձնհալի» գրականությունը: Գրականության նոր շնչառությունը 60-70-ական թթ.:

Անհատի պաշտամունքի և ստալինյան ճամբարների դաժան կյանքի արտացոլումը Գ. Մահարու, Մ. Արմենի, Վ. Արամյաի երկերում: Պատերազմը մասնակիցների պատկերմամբ /Ս. Խանգադյան՝ «Երեք տարի 291 օր», Մ. Սարգսյան՝ «Ճակատագրով դատապարտվածները», «Կյանքը կրակի տակ», «Սերժանտ Կարոն», Բ. Հովսեփյան՝ «Սերմնացանները չվերադարձան»/: Նորը պատերազմական արձակում: Պատմավեպի ընդգրկման շրջանակների մեծացումը 1960-90-ական թթ.: Պատմության նորովի քննությունը Ս. Խանգադյանի, Պ. Ջեթունցյանի, Վ. Խեչումյանի, Խ. Գյուլնազարյանի, Աղասի Այվազյանի, Վարդան Գրիգորյանի, Արմեն Մարտիրոսյանի, Ջորայր Խալափյանի վեպերում:

20-րդ դարակզբին հայ ժողովրդի կյանքում տեղի ունեցած պատմական ողբերգության ու նրա հետևանքների անդրադարձը Հր. Քոչարի, Ս. Խանգադյանի, Դաշտենցի, Ստ. Ալաշաջյանի, Մ. Գալշոյանի երկերում: Ժամանակակից կյանքի պատկերը Ս. Խանգադյանի, Հր. Մաթևոսյանի, Ա. Այվազյանի, Վ. Ժետրոսյանի, Զ. Խալափյանի, Ռ. Հովսեփյանի, Ն. Աղայանի, Հովի. Մելքոնյանի և այլոց երկերում:

Դրանտ Մաթևոսյանի /1935-2002/ ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: Գրական մուտքը. «Ահնիժոր» և «Տափաստանում» ակնարկները: Առաջին ժողովածուն՝ «Օգոստոսը»: Թանձր ռեալիզմը, գրողի բարոյական կեցվածքը «Մենք ենք, մեր սարերը» վիպակում և «Բեռնաձիեր» շարքում: Հետագա գրքերը՝ «Ծառերը» ժողովածուն, «Տերը» կինովիպակը: Մանկապատանեկան արձակը. «Մեր վազքը» ժողովածուն: Մաթևոսյանի գեղագիտական ըմբռումները:

Հետպատերազմյան պոեզիայի առանձնահատկությունները և զարգացման շրջանները: Ժանրային, թեմատիկ ու ոճական բազմազանությունը:

1940-ական թվականների բանաստեղծական սերնդի ինքնահաստատումը և ներդրումը հետպատերազմյան շրջանի հայ պոեզիայում: Հ. Սահյանի, Պ. Սևակի, Գ. Էմինի, Վ. Դավթյանի, Մ. Մարգարյանի, Ս. Կապուտիկյանի, Հր. Հովհաննիսյանի բանաստեղծական զլխավոր ժողովածուները: Նրանց ընդհանուր բնութագրական գծերը:

Հանո Սահյանի /1914-1993/ կյանքը և գործը: Առաջին՝ «Որտանի եզերքին» գիրքը: Բնութագրական գծերը: Բանաստեղծական ճանապարհի դժվարությունները հաջորդ ժողովածուներում: Արվեստի զարգացման վերընթաց գիծը «Բարձունքի վրա», «Նահրյան դպար բարդի», «Մայրամուտից առաջ», «Հայաստանը երգերի մեջ» ժողովածուներում: Բնության փիլիսոփայությունը, բնության գեղագիտական դերի ըմբռնումը «Քարափների երգը», «Սեզան բացվիր» ժողովածուներում: Հայաստանի պատկերը: Սիրերգությունը: Հետագա ժողովածուները: Քնարերգության առանձնահատկությունները:

Պարույր Սևակի /1924-1981/ կյանքը և գրական գործունեությունը: Առաջին ժողովածուն՝ «Աննահները հրամայում են»: Ժամանակի արծազանքը, ինքնատիպության հատկանիշները: «Նորից քեզ հետ» /1957/ ժողովածուն իբրև բանաստեղծական շրջադարձի սկիզբ: «Անլռելի գանգակատուն» պոեմի պատմական ու գեղարվեստական արժեքը: Բանաստեղծական նոր որոնումների ու սկզբունքների դրսևորումը «Մարդը ափի մեջ» ժողովածուում: Սևակի քաղաքացիական ու գեղագիտական իդեալները «Եղիցի լույս» ժողովածուում: Ստավրական անհատի հոգեկան դրաման: Սևակի գրական ըմբռնումները, քննադատական հողվածները: Սևակը գրականության պատմաբան: «Սայաթ-Նովա» մենագրությունը և դասական գրողների մասին հողվածները:

Վահագն Դավթյանի /1922-1996/ կյանքը և գրական գործունեությունը: «Առաջին սեր» ժողովածուն: Բանաստեղծական հաջորդ քայլերը, տուրքը ժամանակին: «Լուսաբացը լեռներում» ժողովածուն: «Ամառային ամպրոպ», ժողովածուն իբրև գեղագիտական-բարոյական ըմբռնումների շրջադարձի սկիզբ: «Թոնդրակցիներ» պոեմը: Քնարականի ու էպիկականի միահյուսումը: Ոճավորման առանձնահատկությունները: Պատմության թեմատիկայի գաղափարական ու ժանրային ինքնատիպ մշակումները «Ծուխ ծխանի» ժողովածուում: Հողի և աշխատանքի բանաստեղծական ընկալումը «Գինու երգը» ժողովածուում: Ժողովրդի պատմական ճակատագրի ու կորցրած հայրենիքի բանաստեղծական վերապրումը «Անկեզ մորենի» գրքում: Ժանրային ու իմաստային նոր նվաճումներ «Կապույտ լույս», «Լույսն իբրև հաց», «Ասք սիրո», «Լույս առավոտի» գրքերում: Գոեզիայի էության և բանաստեղծական պատկերի առանձնահատկությունները: Դավթյանի գեղագիտա-

կան ըմբռնումները: Գրական-քննադատական հողվածները և ուսումնասիրությունները /«Զուգահեռ ճանապարհ» և «Ի սկզբանե էր բան...» ժողովածուները/:

Սիլվա Կապուտիկյանի /1919-2007/ ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը /«Սրտաբաց գրույց», «Մտորումներ ճանապարհի կեսին», «Դեպի խորքը լեռան», «Չմեռ է գալիս» ժողովածուները/: Քաղաքացիական պոեզիան: Հրապարակախոսը: Ուղեգրական արձակը /«Քարավանները դեռ քայլում են», «Խճանկար հոգու և քարտեզի զույներից»/:

Սփյուռքահայության առջև ծառայած հարցերի արծարծումը սփյուռքահայ գրականության մեջ 20-րդ դարի երկրորդ կեսին: Թեմատիկ ու ոճական բազմազանությունը: Ավագ սերնդի /Համաստեղ, Մեծուրի, Ասատուրյան, Արամ Հայկազ, Մուշեղ Իշխան, Ժագ Հակոբյան, Անդրանիկ Ծառուկյան, Վահե-Վահյան, Անդրանիկ Անդրեասյան և ուրիշներ/ և հետպատերազմյան սերնդի /Արմեն Դուրյան, Ջարեհ Մելքոնյան, Հակոբ Կարապետ, Վահրամ Մավյան, Գառնիկ Աղդարյան, Ջահրատ և ուրիշներ/ ստեղծած արժեքները 1950-1980-ական թվականներին:

Ջահիրատի /1924-2007/ բանաստեղծական մտածողության յուրահատկությունները: Գլխավոր ժողովածուները /«Մեծ քաղաքը», «Բարի երկինք», «Կանանց հող», «Մեկ քարով երկու գարուն», «Մաղ մը ջուր»/:

Հակոբ Կարապետցի /1925-1994/ ստեղծագործության ընդհանուր բնութագիրը: 20-րդ դարի երկրորդ կեսի ամերիկահայ կյանքի տարեգրությունը պատմվածքներում /«Անծանոթ հոգիներ», «Միջնարար», «Ամերիկյան շուրջպար», «Նոր աշխարհի հին սերմնացանները» ժողովածուները/ և «Ադամի գիրքը» վեպում: Անծանոթ ու մենակ հոգիների դրաման: Շահնուրյան «Նահանջի» արծազանքը:

Ժամանակակից /անկախության շրջանի/ գրականության մեջ իշխող նոր տրամադրությունները, դեմքերը և զարգացման միտումներն ու հեռանկարները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Աթաբեկյան Ս., Ակսել Բակունց, Խոսքի ու ... լռության պոեզիան, 2000
2. Անանյան Գ., Եղիշե Չարենց, 1977
3. Աղաբաբյան Ս., Եղիշե Չարենց, հ.1, հ.2, 1973, 1977
4. Աղաբաբյան Ս., Հայ սովետական գրականության պատմություն, հ.1, 1986
5. Աղաբաբյան Ս., Արդի հայ գրականության պատմություն, հ.2, 1993
6. Աղաբեկյան Կ., Հրաման Մաթևոսյան. Ծանկուտի վիպասքը, 1988

7. Աղաբեկյան Կ., Հակոբ Օշական, 2006
8. Ավագյան Ա., Կոստան Ջադյան, 1988
9. Ավագյան Ա., Պատկերազարդ պատմություն Շահան Շահնուրի, 2004
10. Արզումանյան Ա., Սովետահայ վեպը, գիրք 1-5/1967, 1980, 1986/
11. Արիստակեսյան Ա., Պարույր Սևակ, 1974
12. Ջաքարյան Ա., Եղիշե Չարենց, գիրք Ա., 1997
13. Գաբրիելյան Վ., Գրականության մեր ժամանակը, 2006
14. Գաբրիելյան Վ., Դասականների ժամանակը, 1997
15. Գաբրիելյան Վ., Ափյուռքահայ գրականության պատմություն, 2008
16. Գրիգորյան Ա., ժամանակակից խորհրդահայ պոեմը /1960-80-ական թթ./, 1998
17. Գրիգորյան Ա., Բանասիրություն և բանավեճ /հոդվածների ժողովածու/, 2002
18. Դամիսյան Ա., Ափյուռքահայ վեպը, 1992
19. Էդոյան Հ., Եղիշե Չարենցի պոետիկան, 1976
20. Թամրազյան Հր., Գրական դիմանկարներ, հոդվածներ, հ.1, 1975, հ. 2, 1998
21. Թամրազյան Հր., Սովետահայ գրականության պատմություն, 1980
22. Թամրազյան Հր., Եղիշե Չարենց, 1987
23. Թեղույան Ա., Դրա մը գրականություն, Եյու-Յորք, հ.Ա., 1977, հ. Բ., 1980
24. Իշխանյան Ռ., Բակունցի կյանքն ու արվեստը, 1974
25. Մաթևոսյանական ընթերցումներ, հ. 1, 2006, հ. 2, 2011
26. Քալանթարյան ժ., Ուրվագծեր արդիի հայ գրականության, 2006
27. Շահինյան Գ., Կենսագրություն և մատենագիտություն Շահան Շահնուրի, 1981
28. Չարենցյան ընթերցումներ, հ. 1-8, 1973 -2007
29. Սևան Գ., Ափյուռքահայ գրականության պատմության ուրվագծեր /1920-1945-1980
30. Սևան Գ., Ափյուռքահայ գրականության պատմության ուրվագծեր /1946-1997
31. Օշական Հ., Վահան Թեքեյան, Բեյրութ, 1985

***Ծրագիրը ներկայացրել է
Երևանի պետական համալսարանը***

ժ.01.02 - թվանիշով գիտական աստիճան է շնորհվում բանասիրական գիտությունների բնագավառով: